

บทที่ 1

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญา

แนวคิดทางปรัชญามีมิติของการโต้แย้งเกี่ยวกับปัญหาพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ความเชื่อทางศาสนา ค่านิยม และคุณค่าของชีวิต ศีลธรรม ศิลปะฯ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่ไม่มีใครจะหนีพ้นได้ ทั้งนี้เพราะจุดยืนที่มนุษย์มีต่อปัญหาเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับมนุษย์ โลก สังคม แตกต่างกัน แม้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์ไม่ได้ว่าทัศนคติใดถูกหรือผิด มนุษย์จึงจำเป็นต้องยึดแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ แต่บางครั้งมนุษย์ต้องการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในสิ่งที่ตนเชื่อถือยึดเหนี่ยวนั้น ซึ่งประเด็นนี้ทำให้ปรัชญาเข้ามามีส่วนร่วม โดยทำให้ความเชื่อของมนุษย์เป็นระบบ เห็นโลกทัศน์ของตนเองชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้วิธีการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์ วิจักษ์ วิจารณ์ เป็นตัวกำหนดทิศทางของชีวิตแต่ละคน เปรียบเหมือนเรือที่แล่นอยู่กลางทะเล ซึ่งจะต้องมีจุดหมายปลายทาง และเรือจะไปถึงจุดหมายได้ก็ต้องอาศัยเครื่องยนต์ และเข็มทิศ นาวาชีวิตก็เช่นกัน ความรู้เป็นเหมือนเครื่องยนต์เป็นแรงผลักดันให้เคลื่อนไป โลกทัศน์เป็นตัวชี้ทาง และกำหนดทิศทางให้มนุษย์ดำเนินไปได้อย่างถูกต้อง (วิทย์ วิศทเวทย์, 2520) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ เพราะมนุษย์มีสภาพที่แตกต่างจากสัตว์ทั่วไปที่คิดในเชิงหาเหตุผลได้ เหตุผลนี้เองเป็นคุณสมบัติประจำตัวของมนุษย์ ทำให้มนุษย์เหนือกว่าสัตว์โลกทั้งหลาย ดังนั้น ในชีวิตของมนุษย์จึงมีคำถามหรือความสงสัยเกิดขึ้นมากมาย แม้แต่คำถามที่อยู่เหนือประสบการณ์มนุษย์เอง เช่น คนเรามาจากไหน ตายแล้วไปไหน วิญญาณหลังจากตายมีหรือไม่ คำถามเหล่านี้ล้วนเป็นหน้าที่ของปรัชญาที่จะตามค้นหาคำตอบหรือเหตุผลมาอธิบาย ซึ่งการแสวงหาเหตุผลหรือหลักความจริงนี้เองเป็นกระบวนการเกิดขึ้นของปรัชญา ดังนั้น การเรียนรู้วิชาปรัชญาจึงเป็นการเพิ่มพูนความรู้ในภาพรวมของทุกสาขาวิชา เพราะปรัชญาเป็นต้นกำเนิดของสรรพศาสตร์ทั้งหลาย เป็นวิชาที่พยายามแสวงหาเหตุผลเพื่อแสดงทัศนคติต่อชาวโลก ทั้งยังพยายามเข้าถึงแก่นแท้ของจักรวาลที่สลับซับซ้อนเกิน

ประสบการณ์มนุษย์จะเข้าถึงได้ (Sinha, 1998) ในบทนี้จะกล่าวถึงความหมายของปรัชญา วิธีคิดของปรัชญา บ่อเกิดของปรัชญา พัฒนาการของปรัชญาตะวันตก การแบ่งประเภทสาขาของปรัชญา ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างปรัชญากับศาสนา ปรัชญากับวิทยาศาสตร์ มีลำดับขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1.1 ความหมายของปรัชญา

ความหมายตามรูปศัพท์

สวามี สัตยานันทบุรี (2514) อธิบายว่า คำว่า “ปรัชญา” เป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤตประกอบด้วยรากศัพท์ 2 ศัพท์ คือ ปร กับ ชญา ปร เป็นอุปสรรค แปลว่า ประเสริฐ ชญา แปลว่า ความรู้ รวมกันแปลว่า ความรู้อัน ประเสริฐ

พระพรหมบัณฑิต (*ประยูร ธมฺมจิตฺโต*) (2544) ได้กล่าวว่า ในภาษาอังกฤษ คำว่า “Philosophy” มาจากรากศัพท์ภาษากรีก 2 คำ คือ Philos แปลว่า Love (รัก) กับคำว่า Sophia ซึ่งแปลว่า Wisdom (ความรู้) เมื่อนำเอา 2 คำมารวมกันจึงกลายเป็น Philosophy ดังนั้น ปรัชญาความหมายตามรากศัพท์ภาษาอังกฤษจึงหมายถึง รักในความรู้หรือรักที่จะเรียนรู้ (Philosophy Is Love of Wisdom) เรา จะเห็นได้ว่าการให้ความหมายของปรัชญาตามรากศัพท์ภาษาไทยกับรากศัพท์ภาษาอังกฤษ ซึ่งแปลความหมายตามพยัญชนะระหว่างคำว่า Philosophy กับคำว่า ปรัชญา สองคำนี้มีความหมายไม่ตรงกับคำว่า Philosophy แปลว่า รักในความรู้หรือรักที่จะเรียนรู้ซึ่งหมายถึง ความอยากรู้อยากเห็น เมื่อเกิดการอยากรู้อยากเห็น ก็จะมีการสืบเสาะแสวงหาความจริงเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการรู้หรือเห็นจนกระทั่งได้ความจริงอันสูงสุด (Ultimate Reality) ดังนั้นคำว่า Philosophy จึงหมายถึง กระบวนการในการค้นหาความจริง ส่วนคำว่าปรัชญา แปลว่า ความรอบรู้หรือความรู้อันประเสริฐ ซึ่งหมายถึง ความรู้ที่เกิดขึ้นหลังจากการค้นหาความจริงได้แล้ว จึงถือว่าเป็นความรู้อันประเสริฐ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้คำทั้งสองจะมีความหมายไม่ตรงกันโดยนัยแห่งรูปศัพท์ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะขัดแย้งกัน เพียงแต่

Philosophy เน้นกระบวนการในการค้นหาความจริงส่วนปรัชญาเน้นผลอันเกิดจากกระบวนการค้นหาความจริง

ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา (2549) กล่าวว่า “ปรัชญา” เป็นคำมาจากภาษาสันสกฤต แยกได้ คือ ปร (อ่านว่า ประ) แปลว่า ประเสริฐ และชญา แปลว่า ความรู้ เมื่อนำคำทั้ง 2 มารวมกันเป็น “ปรัชญา” แปลตามรูปศัพท์ว่า ความรู้อันประเสริฐ หมายถึง ความรู้ที่เกิดขึ้นเมื่อหมดความสงสัย

สำหรับคำว่า “ปรัชญา” มีนักปรัชญาให้ความหมายไว้มากมายหลายนัย เช่น ปรัชญา คือ ศาสตร์ที่ว่าด้วยความรู้ (พิสต์)

ปรัชญา คือ ศาสตร์แห่งศาสตร์ทั้งหลาย (ออกุสต์ คองต์)

ปรัชญา คือ ศาสตร์ที่ว่าด้วยความรู้และการวิจารณ์ความรู้ (อิมมานูเอล คานต์)

ปรัชญา คือ การศึกษาหาความรู้เรื่องนิรันดรและความเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้น (เพลโต)

ปรัชญา คือ หลักการที่ใช้อธิบายความเป็นมาของสรรพสิ่ง โดยไม่มีการยกเว้นสิ่งใด (วิลเลียม เจมส์)

ปรัชญา คือ วิชาว่าด้วยหลักความรู้และความจริง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525)

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2557) กล่าวว่า Philosophy (ภาษากรีก philein รัก + sophia ปัญญา) ปรัชญา: ศาสตร์ทั่วไปที่สุดหรือศาสตร์แห่งศาสตร์ เป็นทั้งการแสวงหาปัญญาและปัญญาที่หาพบแล้ว แต่เดิมเป็นการอธิบายสิ่งทั้งหลายด้วยเหตุผล หลักการทั่วไปคือ ข้อเท็จจริงทั้งปวงที่อธิบายได้ ซึ่งในความหมายนี้ไม่อาจจำแนกออกจากวิทยาศาสตร์ธรรมชาติได้ ต่อมาจึงพัฒนาเป็นศาสตร์ว่าด้วยปฐมธาตุเกี่ยวกับภาวะ การวิจารณ์ การวางระบบ หรือการจัดระเบียบความรู้ทั้งปวง ซึ่งสรุปมาจากวิทยาศาสตร์เชิงประสบการณ์ การเรียนรู้ด้วยเหตุผล ประสบการณ์ร่วมหรืออะไรก็ตาม ปรัชญายังรวมถึงอภิปรัชญา ภาววิทยา ญาณวิทยา ตรรกศาสตร์ จริยศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ฯลฯ

ความหมายตามการใช้ของผู้รู้

“ปรัชญา” เป็นเรื่องของความจริงการแสวงหาความจริง (Seeking Truth) และความจริงที่ค้นพบแล้ว (Truth Sought) สิ่งเหล่านี้ล้วนอยู่ภายในขอบข่ายของปรัชญาทั้งสิ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ปรัชญาเป็นเรื่องเกี่ยวกับความจริงสองขั้นตอน คือ ขั้นตอนแสวงหาความจริงกับขั้นค้นพบความจริงในขั้นแสวงหาความจริงนั้น มนุษย์มีความสงสัยจึงตั้งคำถาม แล้วคิดหาคำตอบอย่างมีเหตุผล เราเรียกขั้นตอนนี้ว่า การคิดแบบปรัชญา (Philosophical Thinking) ซึ่งตรงกับความหมายตามรากศัพท์ภาษาอังกฤษ ส่วนขั้นที่สองเป็นผลสืบเนื่องมาจากการแสวงหาความจริง กล่าวคือ ในที่สุดมนุษย์ ค้นพบคำตอบเกี่ยวกับความจริงซึ่งเราเรียกคำตอบที่ได้นี้ว่า ความรู้เชิงปรัชญา (Philosophical Knowledge) ซึ่งตรงกับความหมายตามรากศัพท์ภาษาไทย ถึงแม้ปรัชญาจะมีสองขั้นตอน แต่ทั้งสองขั้นตอนมีความสัมพันธ์กัน จนแยกไม่ออก ถ้าพูดถึงขั้นตอนหนึ่ง จะมองไปถึงอีกขั้นตอนหนึ่ง และขั้นตอนทั้งสองต่างเป็นปรัชญาเหมือนกัน ซึ่งเปรียบได้กับเหรียญบาทสองด้าน คือ ไม่ว่าเราจะมองจากด้านก้อยหรือด้านหัวยังคงเป็นเหรียญบาทเช่นเดิม และปรัชญาก็เช่นเดียวกัน ไม่ว่าเราจะมองตรงกระบวนการค้นหาความจริงหรือผลลัพธ์ที่ได้จากการค้นหาความจริง เราถือว่าเป็นปรัชญาเหมือนกัน ดังนั้นความหมายของปรัชญาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สรุปได้ 2 ความหมาย ดังนี้

1. ปรัชญา หมายถึง กระบวนการในการค้นหาความจริง กล่าวคือเมื่อใดมนุษย์เกิดความสงสัยและยังไม่รู้ความจริง ย่อมเกิดความอยากรู้อยากเห็นและเมื่อเกิดความอยากรู้อยากเห็น จึงต้องค้นคว้าพิสูจน์ทดลองค้นหาสิ่งที่ยังไม่รู้เพื่อให้รู้หรือค้นหาสิ่งที่ยังหาข้อยุติไม่ได้ ถ้าสิ่งใดหาข้อยุติได้แล้วหรือหาความจริงได้แล้ว จะกลายเป็นศาสตร์อื่นไปทันที ความหมายตามนัยนี้ปรัชญาคือ เป็นบ่อเกิดของศาสตร์ทั้งหลาย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ศาสตร์ทุกศาสตร์ในโลกนี้เกิดมาจากปรัชญา ดังที่ กองต์กล่าวไว้ว่า “ปรัชญาเป็นศาสตร์ของศาสตร์ทั้งหลาย” (Philosophy Is Science of Sciences) วิจิตร ศรีสอาน กล่าวถึงปรัชญาในลักษณะนี้ว่า “จุดมุ่งหมายสำคัญของ

ปรัชญา คือ การแสวงหาความจริงเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนามธรรม และรูปธรรมของสรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาล”

2. ปรัชญา หมายถึง แนวคิดระบบความเชื่อทฤษฎี หรือเป้าหมายที่วางเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ปรัชญาตามความหมายนี้เปรียบเสมือนแผนที่ใช้สำหรับเดินทางเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

ปรัชญาที่ใช้กันในความหมายข้างต้นหมายถึง แนวความคิด คติ ความเชื่อ หรือข้อคิดที่เราพบเสมอในภาษาที่ใช้ประจำวัน ซึ่งแม้คนที่มีได้ศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงจะเข้าใจปรัชญาในความหมายนี้

ส่วนปรัชญาอีกความหมายหนึ่งหมายถึง วิชาปรัชญา ซึ่งปรัชญาในความหมายนี้ หมายถึงศาสตร์หรือวิชาที่ศึกษากันในสถาบันอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงระดับปริญญาเอก ปรัชญาในความหมายหลังนี้จึงตรงกับ Philosophy ในภาษาอังกฤษ

Philosophy มาจากรากศัพท์ภาษากรีกโบราณว่า Philosophia ซึ่งคำนี้เมื่อนำมาแยกศัพท์ จะได้สองคำคือ Philo มีความหมายว่า Love กับ Sophia มีความหมายว่า Wisdom ดังนั้น Philosophy จึงมีความหมายว่า Love of Wisdom คือ รักความรู้ รักที่จะมีความรู้ หรือความรักในปรัชญาญาณ (Christian, 1977) อย่างไรก็ตาม คำจำกัดความของปรัชญานั้นเราไม่อาจนิยามอย่างแจ่มแจ้งชัดเจนลงไปได้ ไม่เหมือนกับการให้ความหมายของคำว่า เคมี ชีววิทยา หรือสังคมวิทยา ทั้งนี้เพราะปรัชญาเป็นศาสตร์ที่มีขอบเขตกว้าง และไม่เฉพาะเจาะจงในเรื่องหนึ่งเรื่องใดเท่านั้น จึงไม่มีคำนิยามใดที่จะให้ความหมายของคำว่า ปรัชญา ได้อย่างสมบูรณ์และแน่นอนตายตัว (Hospers, 1967)

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นว่า ถ้าเชิญนักปรัชญาจากทั่วโลกมา 10 คน และตั้งคำถามอย่างเดียวกันว่า ปรัชญาคืออะไร ให้แต่ละคนตอบ จะได้คำตอบที่แตกต่างกันถึง 10 คำตอบ หรือ 10 ทรรศนะ ทั้งนี้เพราะนักปรัชญาแต่ละคนมีทรรศนะต่อปรัชญาแตกต่างกันออกไปตามเหตุผลของตน ดังนั้นการที่จะนิยามคำว่า ปรัชญา ให้แน่นอนตายตัวลงไปเหมือนกับนิยามคำว่า เคมี จึงเป็นเรื่องที่ทำได้

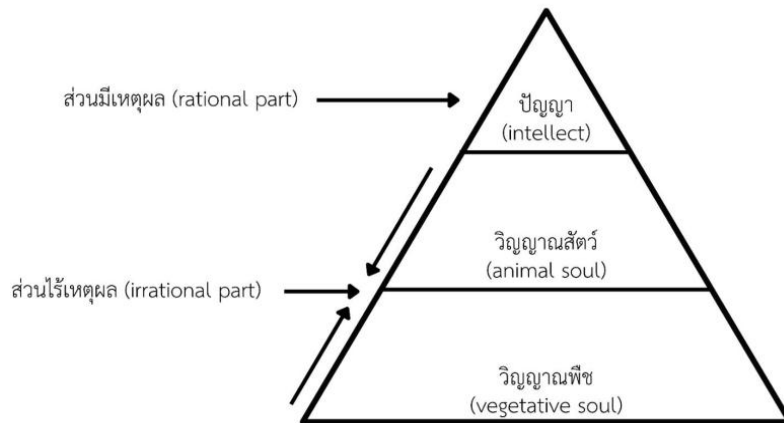
สรุปได้ว่า ปรัชญา หมายถึง ขั้นตอน แนวทาง หรือกระบวนการในการค้นหาความจริง ในสิ่งที่มนุษย์สนใจ อาจเกิดความสงสัย และยังไม่รู้ความจริงย่อมเกิดความอยากรู้อยากเห็น จึงต้องมีการค้นคว้าพิสูจน์ทดลองค้นหาความจริง ความหมายตามนัยนี้ปรัชญา คือ บ่อเกิดของศาสตร์ทั้งหลาย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ศาสตร์ทุกศาสตร์ในโลกนี้เกิดมาจากปรัชญา และจุดมุ่งหมายสำคัญของปรัชญา คือ การแสวงหาความจริงเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมของสรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาล

1.2 วิธีคิดของปรัชญา

1. มนุษย์เป็นสัตว์รู้จักคิด

สุจิตรา อ่อนค้อม (2552) กล่าวว่า มูลเหตุสำคัญที่ทำให้ปรัชญาเกิดขึ้น คือ การที่มนุษย์มีความสามารถในการคิด อริสโตเติล (Aristotle, 384 – 322 ปีก่อนคริสต์ศักราช) นักปรัชญาผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของโลกตะวันตกกล่าวว่า “มนุษย์เป็นสัตว์รู้จักคิด” (Man Is A Thinking Animal) หมายความว่า มนุษย์เป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่งเช่นเดียวกับสัตว์โลกทั้งหลาย แต่มนุษย์แตกต่างจากสัตว์โลกทั้งหลายตรงที่รู้จักคิด หรือมีความสามารถในการคิด ในขณะที่สัตว์อื่น ๆ ไม่มีความสามารถดังกล่าวนี้

อริสโตเติล (Aristotle) แบ่งวิญญาณของมนุษย์เป็นสองส่วนคือ ส่วนที่มีเหตุผล (Rational Part) กับส่วนไร้เหตุผล (Irrational Part) ในส่วนไร้เหตุผลยังแบ่งเป็นวิญญาณพืช (Vegetative Soul) และวิญญาณสัตว์ (Animal Soul) ซึ่งวิญญาณสองส่วนย่อยนี้เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโต การรับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลจากกิจกรรม ซึ่งมนุษย์และสัตว์มีส่วนร่วมกันได้ แต่มนุษย์ต่างจากสัตว์ตรงที่มีกิจกรรมทางปัญญาอันมาจากวิญญาณส่วนที่มีเหตุผล และมีชื่อเรียกเฉพาะว่า เหตุผลหรือปัญญา (Reason or Intellect) กิจกรรมทางปัญญาดังกล่าวนี้เกิดขึ้นเพราะมนุษย์รู้จักคิด

ภาพที่ 1 วิญญาณมนุษย์ (Human Soul)

ที่มา: สุจิตรา อ่อนค้อม, 2552

ดังนั้น มูลเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดปรัชญาคือ การคิด ซึ่งเป็นกิจกรรมทางปัญญาที่แยกมนุษย์ออกจากสัตว์ เพราะสัตว์ไม่มีกิจกรรมดังกล่าวนี้ วิญญาณมนุษย์จึงรวมเอาวิญญาณพืชและวิญญาณสัตว์เข้าไว้ด้วยกันเพราะมนุษย์กินอาหาร หายใจ เจริญเติบโตได้เช่นเดียวกับพืช และมนุษย์เคลื่อนไหว มีอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับสัตว์ แต่กิจกรรมทางปัญญา คือการรู้จักคิดนั้น เป็นสิ่งที่พืชและสัตว์ไม่มี

เมื่อเป็นดังนี้ ปรัชญาจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกับมนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์ มิใช่ฐานะที่เป็นสัตว์หรือพืช ปรัชญาจึงเป็นเรื่องของมนุษย์โดยเฉพาะ เพราะเกี่ยวข้องกับวิญญาณส่วนมีเหตุผล และวิญญาณส่วนนี้แยกมนุษย์ออกจากพืชและสัตว์

2. การเกิดขึ้นของความคิดทางปรัชญาและวิชาปรัชญา

สุจิตรา อ่อนค้อม (2552) กล่าวถึงนักวิชาการหลายท่านที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของความคิดทางปรัชญาและวิชาปรัชญามีดังนี้

ความคิดทางปรัชญาเกิดขึ้นพร้อมกับมนุษย์ คือ ประมาณหนึ่งล้านปีมาแล้ว (โจด, ซี. อี. เอ็ม., 2513) สันนิษฐานว่า สิ่งมีชีวิตได้อุบัติขึ้นในโลกประมาณ

1,200 ล้านปีมาแล้ว อายุของโลกนับตั้งแต่อุบัติขึ้นมาจนถึงปัจจุบันประมาณ 5,000 ล้านปี (5,000,000,000) อายุของดวงอาทิตย์ประมาณ 8 ล้านล้านปี (8,000,000,000,000) นักวิทยาศาสตร์สันนิษฐานว่า ดวงอาทิตย์ที่เราเห็นอยู่นี้จะมีให้จะมีอยู่ชั่ววันริ้นคร แต่จะมีอายุอยู่ได้ 20 ล้านล้านปี (20,000,000,000,000) ดังนั้นอีก 12 ล้านล้านปี (12,000,000,000,000) อาทิตย์ดวงนี้จะดับสลายไปจากจักรวาลนี้ (แพทริค, จี. ที. ดับเบิลยู., 2518)

แม้ว่าปรัชญาจะเกิดพร้อมมนุษย์ คือ ประมาณหนึ่งล้านปีมาแล้ว แต่วิชาปรัชญานั้นเพิ่งมีขึ้นเมื่อประมาณ 3,000 ปีมานี้เอง เพราะก่อนหน้านั้นยังไม่มีหลักฐานแน่ชัดพอที่จะให้ศึกษาได้ (กิริติ บุญเจือ, 2518)

วิชาปรัชญาเกิดจากความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ ความอยากรู้อยากเห็นทำให้เกิดการซักไซ้เรียงไปเรื่อย ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุดและวิชาปรัชญาเกิดขึ้นเพราะเหตุนี้

หลักฐานแรกที่ทำให้เกิดวิชาปรัชญาขึ้นมา ได้แก่ คัมภีร์พระเวทของอินเดีย ซึ่งเกิดขึ้นสมัยก่อนพุทธกาลประมาณ 1,000 ปี แต่เพิ่งมาจดจารึกขึ้นไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในยุคหลัง ซึ่งเข้าใจว่าเป็นสมัยหลังพุทธกาล วิชาปรัชญาจึงเกิดขึ้นมาประมาณ 3,000 – 3,500 ปีมานี้ คัมภีร์พระเวทมีมาประมาณ 3,500 ปีแล้ว คนอินเดียถือว่าคัมภีร์พระเวทไม่ใช่ผลงานที่เรียบเรียงขึ้นโดยมนุษย์ หากเป็นพระวณะของพระเจ้าเป็นเจ้า และมีชื่อเรียกเฉพาะว่า ศรุตี แต่ในคัมภีร์พระพุทศาสนา คือ ในอัมพัฏฐสูตรและเตวิชสูตรแห่งที่ฌนิกาย พระพุทธเจ้าตรัสไว้ชัดเจนว่า ฤๅษีสิบตน ได้แก่ ฤๅษีอัญญกะ ฤๅษีวามกะ ฤๅษีวามเทวะ ฤๅษีกัสสปะ ฤๅษีเวสสามิตร ฤๅษียมตตคี ฤๅษีอังคีรส ฤๅษีภารทวาชะ ฤๅษีวาเสฏฐะ และฤๅษีภค เป็นปฐมาจารย์ และบูรพาจารย์ผู้สอนคัมภีร์พระเวทให้แก่พวกพราหมณ์ (สุนทร ณ รังสี, 2521)

ส่วนทางตะวันตกนั้น หลักฐานที่ก่อให้เกิดวิชาปรัชญาขึ้น ได้แก่ คำสอนของธาเลส (Thales, 624 – 546 ปีก่อนคริสต์ศักราช) แต่ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่า ธาเลสได้เขียนหนังสือ แต่ลูกศิษย์ของเขาได้บันทึกคำสอนไว้และมีหลักฐาน

เหลือมาให้เราศึกษาได้จนทุกวันนี้ และด้วยเหตุนี้ธาลีสจึงได้รับยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งวิชาปรัชญา (Father of Philosophy)

วิชาปรัชญาเป็นเรื่องของการคิดอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ทำให้มองเห็นปัญหาและคำตอบที่คนทั่วไปมองไม่เห็น แต่วิชาปรัชญาไม่ได้มีหน้าที่ตัดสินว่า ลัทธิความเชื่อใดถูกต้องหรือผิดพลาด แต่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจว่าแต่ละลัทธิมีเหตุผลของตนเองอย่างไร เช่น จิตนิยม (Idealism) เป็นลัทธิที่เชื่อว่า สิ่งแท้จริงสูงสุดมีลักษณะเป็นจิต เพราะจิตเป็นต้นกำเนิดของจักรวาลขณะที่ สสารนิยม (Materialism) เชื่อว่า สิ่งแท้จริงสูงสุดมีลักษณะเป็นสสาร เพราะสสารเป็นต้นกำเนิดของทุกสิ่ง ส่วนการจะตัดสินว่าลัทธิใด ถูกต้องหรือผิดพลาดอย่างไร เป็นเรื่องของผู้เรียนที่จะใช้วิจารณญาณของตน ทั้งนี้เพราะปรัชญานี้ไม่ได้สอนให้เชื่อ แต่สอนให้รู้จักคิด

3. วิชาปรัชญาเป็นต้นกำเนิดของศาสตร์ทั้งปวง

สมัยดั้งเดิมที่ยังไม่มีศาสตร์ใด ๆ อุบัติขึ้นในโลกนั้น ความรู้ทุกอย่างของมนุษย์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับกาณ์ดำเนินชีวิตโดยตรงแล้ว ต้องนับว่าเป็นปรัชญาทั้งสิ้น ปรัชญาไม่ได้เกิดจากความว่างเปล่า แต่เป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะตอบปัญหาอันเกิดจากความพิศวงต่อความเป็นไปในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คำตอบแรก ๆ ล้วนแต่เป็นการเสนอคำตอบที่อาจเป็นไปได้สำหรับปัญญาระดับนั้นทั้งสิ้น คำตอบใดมีคนนิยมมาก จะถ่ายทอดกันต่อ ๆ มา คำตอบที่คนไม่นิยมจะลึกลับสูญหายไป ครั้นต่อมามีการค้นคว้าเพื่อให้รู้จริงและละเอียดยิ่งขึ้นศาสตร์ใดมีเนื้อหาเฉพาะเพียงพอ และมีคำตอบที่เชื่อกันว่าแน่นอนตายตัวพอสมควรแล้ว จะแยกออกไปตั้งตัวเป็นศาสตร์เฉพาะสำหรับเนื้อหาเฉพาะเรื่อง ส่วนที่เหลือจะเป็นเนื้อหาของปรัชญาต่อไป จนกว่าจะมีเนื้อหาเรื่องใดก้าวหน้าเพียงพอที่จะเป็นศาสตร์เฉพาะได้ จึงจะแยกออกไปเป็นศาสตร์อีกแขนงหนึ่ง ส่วนเนื้อหาที่เหลือเป็นของวิชาปรัชญาต่อไป

ศาสตร์ที่แยกเนื้อหาออกไปเป็นอิสระก่อนศาสตร์อื่น ๆ ได้แก่ ศาสนา ซึ่งศาสนา ของมนุษย์ดั้งเดิมนั้นเป็นความพยายามตอบปัญหาที่เกิดขึ้นในความสำนึกของมนุษย์ยุคแรกนั่นเอง ต่อมาเมื่อมีหลักคำสอนและหลักปฏิบัติ

แน่นอน รวมทั้งมีพิธีกรรมเป็นแบบแผนพอสมควร ต้องนับว่ามีศาสตร์เฉพาะเกิดขึ้นแล้วเป็นศาสตร์แรก เพราะมีการถ่ายทอดความรู้ทางศาสนาอย่างเป็นล่ำเป็นสัน นักปรัชญาต่อมาจะต้องคิดเรื่องทีนอกเหนือไปจากความเชื่อทางศาสนา จึงจะได้ชื่อว่าเป็นนักปรัชญา

สมัยเริ่มต้นปรัชญากรีกโบราณ นักปรัชญากรีกรุ่นแรกเป็นนักคณิตศาสตร์ และนักวิทยาศาสตร์ในเวลาเดียวกัน ต่อมาไม่นานคณิตศาสตร์ในหมู่ชาวกรีกโบราณได้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วจนมีเนื้อหาที่มากพอจะเป็นศาสตร์อิสระ ยูคลิด (Euclid) เขียนวิชาเรขาคณิตขึ้นโดยเฉพาะ ปรัชญาจึงทิ้งเนื้อหาคณิตศาสตร์ไป ค้นคว้าปัญหาที่เหลือต่อไป

ระหว่างสมัยฟื้นฟูและต้นสมัยใหม่ วิทยาศาสตร์ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว จนสามารถแยกตัวออกไปเป็นศาสตร์อิสระ และก้าวหน้าเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนสังคมศาสตร์เพิ่งแยกตัวออกมาเป็นศาสตร์เฉพาะในราวปลายศตวรรษที่ 19 จิตวิทยาเพิ่งแยกตัวออกมาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ศาสตร์ที่อาจจะแยกตัวต่อไปในอนาคต ได้แก่ ตรีรกวิทยา เพราะขณะนี้มึเนื้อหาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ปรัชญาอินเดียโบราณพันพันอยู่กับศาสนาอย่างแยกไม่ออก กระทั่งสิ้นยุคทองของปรัชญาอินเดีย นักปรัชญาอินเดียปัจจุบันพยายามที่จะผสมผสานปรัชญาอินเดียโบราณกับปรัชญาตะวันตก แนวความคิดปัจจุบันจึงเป็นแบบตะวันตก โดยพยายามรื้อฟื้นความคิดดั้งเดิมของอินเดียมาเสริมให้เกิดความรู้สึกว่ามีบางสิ่งลึกซึ้ง ซึ่งไม่มีในปรัชญาตะวันตก (กิริติ บุญเจือ, 2519 อ้างถึงใน สุจิตรา อ่อนค้อม, 2552)

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า เนื้อหาของปรัชญาไม่แน่นอนตายตัว อันเป็นเหตุให้วิชาปรัชญาเป็นต้นกำเนิดของศาสตร์ทั้งปวง กล่าวคือ ศาสตร์ใดที่มีเนื้อหาแน่นอนตายตัวจะแยกออกจากปรัชญาไปเป็นศาสตร์อิสระ ดังที่กล่าวมาแล้ว